

บทที่ 2

บทความและรายงานการวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้สำรวจบทความและรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวถึงเรื่อง ความสามารถในการรับรู้คำกริยาในภาษาไทยของเด็กอนุบาล ปรากฏว่า ยังไม่มีผู้ใดได้เขียนหรือทำการวิจัยในเรื่องนี้กับเด็กวัย 4 - 5 ปี โดยตรง มีแต่รายงานของกองการวิจัย กรมวิชาการ ซึ่งทำไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 และมีการศึกษาค้นคว้าในคานทาง ๆ บางก็เป็นทฤษฎี บางก็เป็นผลการวิจัย บางก็เป็นข้อเสนอแนะ ซึ่งพอจะเป็นประโยชน์ในคำพื้นฐานหรือส่วนประกอบโดยทั่วไปของการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมและนำมากล่าวไว้ดังต่อไปนี้

การวิจัยและศึกษาค้นคว้าในประเทศไทย

กรมวิชาการ ได้ศึกษาเรื่องประมวลคำของเด็กวัยเริ่มเรียน เมื่อ พ.ศ. 2509 เป็นการศึกษาที่สืบเนื่องจากการสำรวจคำที่เด็กพูดในจังหวัดพระนคร (พ.ศ. 2508) ประชากรที่ใช้เป็นเด็กที่เรียนอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 2 และชั้นเด็กเล็ก อายุระหว่าง 4/1 - 6/9 ปี มาจากโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดพระนคร รวม 9 โรงเรียน และมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันจำนวน 119 คน เขาได้แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ให้เด็กแต่ละกลุ่มเล่าเรื่องจากสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ความมุ่งหมายเพื่อจะหาคำกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นคำที่เด็กทุกกลุ่มใช้ร่วมกัน คำที่ใช้ร่วมกันเหล่านี้เชื่อว่า จะเป็นคำที่เด็กเหล่านี้รู้จักและเข้าใจความหมายเป็นอย่างดี วิธีการที่จะได้ออกลำต่าง ๆ ที่เด็กใช้ คือ การกระตุ้นให้เด็กพูดแล้วบันทึกเสียงไว้ทั้งหมด เมื่อบันทึกเสียงเด็กไว้แล้ว ก็นำมาถอดหาจำนวนถ้อยคำต่าง ๆ ที่เด็กใช้เล่าเรื่อง หากคำที่เด็กทั้งสามกลุ่มใช้ร่วมกันในการเล่าเรื่องและหาความถี่ของคำที่ใช้ร่วมกัน

ผลของการสำรวจพบว่า เมื่อรวมจำนวนถ้อยคำต่าง ๆ ที่เด็กทั้งสามกลุ่มใช้ในการเล่าเรื่องเขาคายกันแล้ว ได้จำนวนถ้อยคำต่าง ๆ รวม 1,618 คำ เป็นคำนาม 751 คำ คำกริยา 550 คำ คำวิเศษณ์ 255 คำ คำอื่น ๆ 62 คำ และในจำนวนคำ 1,618 คำนี้ มีคำที่

เด็กทั้งสามกลุ่มใช้รวมกันอยู่ 387 คำ เป็นคำนามและคำสรรพนาม 139 คำ คำกริยา 166 คำ คำวิเศษณ์ 57 คำ และคำอื่น ๆ 25 คำ¹

เมื่อเรียงลำดับความถี่ของคำกริยา ตามจำนวนเด็กที่ใช้คำนั้น จะได้ดังนี้ (เลขหน้าคำ หมายถึงความถี่)

118	ดู	93	เดิน	71	เปิด	52	รู้
118	นั่ง	91	ทำ	70	ลง	51	พา
117	ไป	91	ใส่	70	อาบน้ำ	49	ผูก
117	มา	90	จับ	69	หา	48	ช่วย
116	นอน	88	ได้	68	เป่า	48	ยื่น
114	กิน	87	จบ	66	อ่าน	48	ส่ง
110	ให้	85	ชี้	64	คาย	47	ขาย
109	เอา	84	กลิ้ง	63	นอน	47	รอง
108	จะ	82	หนี	59	กำลัง	46	ไล
108	เห็น	81	เจาะ	58	กัก	45	ตี
107	เล่น	81	ซื้อ	58	ว่า	44	เก็บ
106	วิ่ง	78	ป็น	57	ตก	44	ยิง
106	ออก	76	ถือ	57	มอง	43	เที่ยว
98	ขึ้น	75	กระโดด	56	เข็ด	41	เรียน
97	เข้า	74	บอก	56	ตาม	40	อยาก
96	มี	74	รองให้	55	กึ่ง	39	ค้ำใจ
95	อยู่	73	เป็น	53	ล่าง	39	ทาน

¹กรมวิชาการ, รายงานการสำรวจประมวลคำของเด็กวัยเริ่มเรียน ตอนที่ 2, (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2509), หน้า 1 - 3.

39	เลี้ยง	23	หึ่ง	13	รู้จัก	7	ซุก
39	อย่า	23	ยก	13	ดู	7	คุย
38	เจ็บ	21	คอย	12	ขโมย	7	ชน
38	รับ	21	วาง	12	คิดถึง	7	ไต่ขึ้น
38	เรียก	20	ตอง	12	ถอก	7	โคน
38	ไว้	20	พบ	12	เท	7	รอ
37	อุม	19	กอด	12	มัด	7	หลุด
33	เรียน	19	ตึก	12	แยง	6	ชวน
31	เกาะ	18	ทับ	12	รัก	6	สร้าง
31	ทำงาน	18	นึก	12	สอง	5	เกี่ยว
31	หีบ	18	ปลด	12	สอน	5	กลม
30	ที่	18	ลม	12	หก	5	จง
28	กลับ	18	หม	11	ชกลม	5	ป้อน
28	จุง	17	กระโจน	11	เหมือน	5	โยน
28	ตัด	17	ถับ	10	หัว	5	รับประทาน
28	ทราบ	16	เคย	10	แก	5	หัก
28	ปิด	15	โกรธ	9	หัน	5	ฮา
27	ข้าม	14	คิด	9	จ้วง	4	แข่ง
26	คาม	14	ถึง	8	หัวเราะ	4	คว่ำ
26	ชอบ	14	แสดง	8	ขัง	4	จำ
25	ลาก	13	ขอ	8	ไข	4	เหลือ
25	หาย	13	จอก	8	โมโห	4	หัก
24	ถูก	13	กึ่ง	8	ยอม	3	คง
23	ชน	13	พุง	8	วายน้ำ	3	รู้
				8	ไหล	3	รอ ¹

¹กรมวิชาการ, เรื่องเดิม, หน้า 13 - 15.

สุภาพร ประห์ฐานกูร ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สีของอุปกรณ์การสอนที่นักเรียนอนุบาล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เมื่อ พ.ศ. 2514 มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาหลักการเลือกสีของ อุปกรณ์การสอนสำหรับเด็กนักเรียนระดับอนุบาลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ลูกบาศก์สีขนาด 1 ลูกบาศก์นิ้วที่สร้างขึ้นตามหลักเกณฑ์ของสี 4 จำพวก คือ สีปฐมภูมิ สีทุติยภูมิ สีตติยภูมิ และสีขาวดำ รวม 14 สี จำนวน 10 ชุด ให้นักเรียนเลือกตามลำดับความชอบจาก มากไปหาน้อย โดยใช้ทดสอบกับประชากรชายหญิงจำนวน 100 คน จากโรงเรียนอนุบาล 5 โรง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลของการวิจัยพบว่า คะแนนที่อุปกรณ์แต่ละสีได้รับเลือกมีความแตกต่างกันที่ระดับ ความมีนัยสำคัญ 1 เปอร์เซ็นต์ สีที่นักเรียนชอบมากที่สุดคือ สีแดง (8.39) รองลงมา คือ สีเหลือง (7.62) สีแสด (6.07) สีแสดเหลือง (6.03) สีเขียวเหลือง (5.85) สีแสดแดง (5.78) สีขาว (5.29) สีน้ำเงิน (5.23) สีเขียว (4.55) สีม่วงน้ำเงิน (4.34) สีม่วงแดง (4.22) สีม่วง (3.89) สีเขียวน้ำเงิน (3.50) และสีดำ (3.31)

คะแนนที่อุปกรณ์แต่ละจำพวกสีได้รับ มีความแตกต่างกันมีนัยสำคัญ

จำพวกสีที่นักเรียนระดับอนุบาลชอบมากที่สุด คือ สีปฐมภูมิ (7.23) หรือเรียกว่า แมสี มีอยู่ 3 สี คือ สีน้ำเงิน สีแดง และสีเหลือง สีทั้ง 3 สีนี้เป็นแมสี ซึ่งใช้ผสมกันให้เป็น สีต่าง ๆ ตามต้องการ

รองลงมาคือสีตติยภูมิ (5.09) ได้แก่สีแสดเหลือง สีแสดแดง สีม่วงแดง สีม่วงน้ำเงิน สีเขียวน้ำเงิน และสีเขียวเหลือง

อันดับรองลงมาอีก คือ สีทุติยภูมิ (4.59) ได้แก่สีแสด หรือส้ม สีเขียว และ สีม่วง

อันดับสุดท้าย คือ สีขาว - ดำ (4.34)

นักเรียนในระดับอนุบาลชอบสีอื่นมากกว่าสีเย็น

(สีอุ่น ได้แก่สีแดง สีแสดแดง สีแสดเหลือง สีเขียวเหลือง สีเหลืองแสด และสีเหลือง สีเย็น ได้แก่สีเขียว สีเขียวน้ำเงิน สีน้ำเงิน สีม่วงน้ำเงิน สีม่วงแดง และสีม่วง)

นักเรียนในระดับอนุบาลชอบสีขาวซึ่งมีค่าความสว่างสูงสุดมากกว่าสีดำ ซึ่งมีค่า ความมืดสูงสุด

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสรุปว่า การเลือกสีของอุปกรณ์การสอนสำหรับนักเรียนระดับอนุบาลควรใช้สีปฐมภูมิ สีอ่อนและสีผสมสีขาว เพราะนอกจากจะเป็นประเภทสีที่นักเรียนชอบแล้ว สีเหล่านี้ยังเป็นสีสดใสที่จะดึงดูดใจนักเรียนได้มาก จะช่วยเน้นให้บรรยากาศในห้องเรียนสดใสยิ่งขึ้น ในการพิจารณาเลือกสีควรคำนึงถึงความคึกคักของสี เพราะนักเรียนในระดับนี้ยังขาดความสามารถในการแยกแยะสี นอกจากนี้ยังเสนอแนะครูพิจารณาจัดหาแท่งไม้ทาสีใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์และสังคมของเด็ก¹

สุนันท์ จุฑะสร โค้ทำกรวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ความสำคัญของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนที่มีต่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย" โดยมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงลักษณะของภาพประกอบแบบเรียนที่นักเรียนชอบ โดยได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ทั้งชายและหญิง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียน 5 แห่ง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็นสองประเภท ประเภทแรกเป็นการศึกษาเพื่อหาแบบ สี และขนาดของภาพที่นักเรียนชอบ ใช้ภาพที่สร้างขึ้นเองให้มีแบบ สี และขนาดต่าง ๆ กันเป็นเครื่องมือ ส่วนประเภทที่สอง เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบว่า ภาพประกอบแบบเรียนของสำนักพิมพ์สามแห่งที่ใช้อยู่ในระดับประถมศึกษาตอนต้นนั้น นักเรียนชอบภาพในแบบเรียนของสำนักพิมพ์ใดมากที่สุดเพียงใด

การศึกษาประเภทแรก ผู้วิจัยสร้างภาพขึ้นมาสามชุด ชุดแรกประกอบด้วยภาพ 3 แบบ คือ ภาพสเกตซ์เหมือนจริง ภาพถ่าย และภาพเขียนหยาบ ชุดที่สองประกอบด้วย ภาพหลายสี และภาพขาวดำ ซึ่งมี 3 แบบ รวมเป็น 6 ภาพ ชุดที่สามประกอบด้วยภาพขนาดครึ่งหน้า และภาพเต็มหน้าซึ่งเป็นภาพหลายสี ภาพขาวดำ และมี 3 แบบ รวม 24 ภาพ ผู้วิจัยได้นำภาพแต่ละชุดให้กลุ่มตัวอย่างดูและให้เลือกว่าตนชอบภาพใดมากที่สุดในแต่ละชุด

¹สุภาพร ประหัสฎางกูร "สีของอุปกรณ์การสอนที่นักเรียนระดับอนุบาลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514.

การศึกษาประเภทที่สอง ผู้วิจัยเลือกแบบเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ชั้นละ 3 เล่มของสามสำนักพิมพ์ เลือกภาพประกอบที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันจากแบบเรียนทั้งสามเล่ม แล้วให้นักเรียนดูว่า ตนชอบภาพจากหนังสือเล่มใดมากที่สุด ภาพทั้งหมดมีชั้นละ 10 ชุด (ชุดละ 3 ภาพ จากแบบเรียนต่างสำนักพิมพ์กันเล่มละ 1 ภาพ)

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาค้างนี้ไว้ดังนี้

1. ภาพเขียนหยาบมีรายละเอียดน้อย เข้าใจง่าย ได้รับความสนใจมากที่สุด ภาพลายได้รับความสนใจปานกลาง ส่วนภาพวาดเหมือนจริงได้รับความสนใจน้อยที่สุด
2. ภาพหลายสี ได้รับความสนใจมากกว่าภาพขาวดำ
3. ภาพขนาดใหญ่ ได้รับความสนใจมากกว่าภาพขนาดเล็ก ภาพเขียนขนาดเต็มหน้า ได้รับความสนใจมากที่สุด
4. ภาพประกอบแบบเรียนของไทยวัฒนาพานิช ได้รับความสนใจมากกว่าอีกสองสำนักพิมพ์
5. ภาพประกอบแบบเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นของไทยส่วนใหญ่มีขนาดเล็กกว่าครึ่งหน้า¹

ฉลอมชัย สุรวัดบุญธรรม ได้ทำวิจัยเรื่อง "แบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาล" โดยมีความมุ่งหมายเพื่อหาแบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาลที่นักเรียนระดับอนุบาลชอบ ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการทดสอบเป็นนักเรียนระดับอนุบาล เพศชายและหญิง อายุระหว่าง 3/6 - 5/6 ปี จำนวน 100 คน จากโรงเรียนอนุบาล 5 โรง เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบคือ ภาพที่สร้างขึ้นตามหลักเกณฑ์ของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก 5 จำพวก คือ

¹ สุนันท์ จุฑะศร, "การวิเคราะห์ความสำคัญของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนที่มีต่อ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509.

ภาพวาดเหมือนจริงแรเงา

ภาพวาดเหมือนจริงลายเส้น

ภาพประติมากรรมร่างกาย ๆ แบบแรเงา

ภาพประติมากรรมร่างกาย ๆ แบบลายเส้น

ภาพถ่าย

ภาพทั้ง 5 จำพวกนี้ แต่ละพวกจะประกอบด้วยภาพสี่ขาวดำ สี 1 สี และสีหลายสี รวมทั้งหมดจะได้ 15 ลักษณะ แบ่งเป็นชุด ๆ สำหรับการทดลองรวมทั้งสิ้น 5 ชุด ผู้วิจัยทดสอบ โดยให้นักเรียนเลือกภาพตามลำดับความชอบจากมากไปหาน้อย

ผลการวิจัยพบว่า ในเรื่องแบบ นักเรียนชอบภาพประติมากรรมแรเงามากที่สุด รองลงมาคือ ภาพประติมากรรมลายเส้น ภาพถ่าย ภาพเหมือนจริงแรเงา ตามลำดับ และภาพเหมือนจริงลายเส้น เป็นอันดับสุดท้าย ในเรื่องสีนักเรียนชอบภาพสีหลายสีมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 ชอบภาพสี 1 สี เป็นอันดับที่ 2 และชอบภาพสีขาวดำเป็นอันดับที่ 3

ผู้วิจัยได้สรุปไว้ว่า นักเรียนชอบภาพประติมากรรมแรเงาสีหลายสี เป็นอันดับที่ 1 และอิทธิพลของสีมีผลต่อการเลือกภาพมากกว่าแบบของภาพ ภาพที่มีสีมากขึ้นจะได้รับเลือกมากขึ้นตามลำดับ¹

สมพงษ์ ศิริเจริญ ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับภาพ โดยอ้างถึงหลักการวิจัยเกี่ยวกับรูปภาพไว้ดังนี้ คือ

1. รูปภาพในหนังสือช่วยเราความสนใจของผู้อ่านอย่างใดผล
2. รูปภาพช่วยแปลความหมายของเนื้อหาในคำรา
3. รูปภาพช่วยให้ผู้อ่านจดจำเนื้อหาจากคำราได้ดีขึ้น

¹ นลองชัย สุรวัดินบุญณ์, "แบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาล," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาวิทยาลัย แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514.

4. ภาพสีจะช่วยให้เพิ่มความสนใจและความเป็นจริงได้ดีกว่าภาพขาวดำ
5. ภาพยิ่งมีขนาดใหญ่มากขึ้นเพียงใด ก็จะช่วยดึงดูดความสนใจได้มากขึ้นเพียงนั้น
6. คำบรรยายประกอบภาพนั้นควรจะทำให้เขียนให้สมบูรณ์เท่าที่จะทำได้ เช่น ควรจะเขียนเรื่องย่อ ๆ ซึ่งยากที่จะแสดงให้เห็นได้จากภาพ เขียนความหมายที่เกี่ยวข้องหรือขยายความของรูปภาพนั้น เป็นต้น
7. เด็ก ๆ ชอบรูปภาพขนาดเต็มหน้า หรือครึ่งหน้ามากกว่าขนาดอื่น ๆ
8. เพื่อให้ได้ผลอย่างเต็มที่ หนังสือควรจะมีรูปภาพประมาณครึ่งหนึ่งของเล่ม
9. ผลของภาพนั้นจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเนื้อหาของเรื่องนั้นว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวกับชีวิตและความสนใจของผู้อ่านเพียงใด
10. ลักษณะหรือส่วนที่สำคัญของภาพนั้น ควรจะอยู่ตรงกลางหรือใกล้มุมซ้ายของภาพ
11. ผู้ดูจะแปลความหมายของภาพได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับว่าเราจะสามารถเลือกภาพให้มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของผู้ดูได้ดีเพียงใด¹

การวิจัยและการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

การวิจัยและการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับลักษณะของภาพที่เด็กชอบ
ได้มีการวิจัยศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับลักษณะของภาพที่เด็กชอบอย่างกว้างขวางในแง่มุมต่าง ๆ ใดดังนี้

Amsden² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ลักษณะของภาพประกอบหนังสือที่เด็กชอบ"

¹สมพงษ์ สิริเจริญ, "การวิจัยที่น่าสนใจทางโสตทัศนศึกษา," วารสารอุปกรณ์การศึกษา 1.2 (มีนาคม - เมษายน 2505), หน้า 22 - 25.

²Ruth Helen Amsden, "Children's Preferences Story Book Variables," Journal of Education Research, 53 (1960), 309.

มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบว่า เด็กชอบภาพลักษณะใด มากน้อยต่างกันอย่างไร ผู้วิจัยได้ทดลองกับนักเรียนอนุบาลอายุ 3 - 5 ปี จำนวน 60 คน เป็นนักเรียนชายและหญิงอย่างละเท่า ๆ กัน จากโรงเรียนอนุบาล 3 แห่ง โดยให้นักเรียนดูภาพลักษณะต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อการทดลองครั้งนี้ 10 ภาพ ดังนี้คือ

1. ภาพเขียนลายเส้นขาวดำ
2. ภาพเขียนสีเดียว
3. ภาพเขียนสองสี
4. ภาพเขียนสามสี
5. ภาพเขียนสี่สีเป็นภาพคล้ายของจริงตามธรรมชาติ
6. ภาพเขียนสี่สีเป็นสีอ่อนทุกสี
7. ภาพเขียนสี่สีเป็นสีเข้มทุกสี
8. ภาพถ่ายขาวดำ
9. ภาพเขียนเหมือนจริงสี่สี
10. ภาพประติมากรรมสี่สี

เด็กแต่ละคนได้รับการทดสอบคนละ 2 ครั้ง โดยเว้นระยะห่างครั้งแรกกับครั้งหลัง 1 สัปดาห์ ให้ดูภาพนี้แล้วตอบว่า ตนชอบภาพใดมากที่สุด ปรากฏผลการวิจัยดังนี้คือ

1. เด็กอายุ 3 - 5 ปี ชอบภาพไม่แตกต่างกัน
2. เด็กทั้งชายและหญิงที่อ่านหนังสือเก่งต่างเลือกภาพลักษณะเดียวกัน
3. เด็กมักเลือกภาพที่อยู่คานขวามากกว่าคานซ้าย
4. ภาพสี่สีทั้งสีอ่อนและสีเข้มได้รับเลือกมากกว่าขาวดำ
5. ภาพถ่ายขาวดำได้รับความสนใจมากกว่าภาพลายเส้นขาวดำ
6. ภาพเขียนง่าย ๆ ที่สร้างจินตนาการได้รับความสนใจมากกว่าภาพถ่ายและภาพเหมือนจริง
7. ภาพที่สร้างจินตนาการจะได้รับความสนใจมากกว่าภาพเหมือนจริง

8. เด็ก 3 ปี ชอบภาพจริง เด็กอายุ 5 ปี ชอบภาพเลียนแบบของจริง
9. ภาพสีที่ได้รับความสนใจมากกว่าภาพ 2 - 3 สี

Rudisill¹ ได้ทำวิจัยเพื่อศึกษาเรื่องคุณภาพของภาพในคามที่เกี่ยวกับสีที่เด็กชอบใน ค.ศ. 1952 โดยใช้ภาพวาดสีเหมือนจริง ภาพวาดสีไม่ไช่แบบเหมือนจริง และภาพวาดขาวดำ ให้เด็กดูแล้วเลือกภาพที่ชอบที่สุด ปรากฏว่า เด็กชอบภาพเหมือนจริงสี และชอบภาพวาดขาวดำมากกว่าภาพวาดสีแบบไม่เหมือนจริง เด็กโคจะชอบภาพเหมือนจริงมากกว่าเด็กเล็ก ผู้วิจัยได้ให้ความเห็นว่า ภาพที่ระบายสีจะช่วยให้มองเห็นเป็นจริงเป็นจังสมบูรณ์ขึ้น สีช่วยให้ภาพมีส่วนลึก มีความเหมือนจริง มีชีวิตชีวาเพิ่มความประทับใจ เด็กชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ เด็กชอบภาพที่โคสัดส่วนตัว ไม่ว่าภาพนั้นจะระบายสี หรือไม่ระบายสีก็ตาม ภาพที่เหมือนความจริงจะมีความสำคัญกว่าภาพที่ระบายสีแต่ไม่เหมือนความจริง ภาพที่เหมือนความจริงมีคุณค่าทางการศึกษามากที่สุด

Thomas Crifford² แห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกน และ Allen D. Calvin แห่งวิทยาลัย Hopkins ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการชอบสีของเด็กระดับอนุบาลถึงประถมศึกษานี้ที่ 5

¹Mabel Rudisill, "Children's Preferences for Color V.S. Other Qualities in Illustration, Elementary School Journal, (April, 1952), pp. 444 - 451.

²Thomas L. Crifford and Allen D. Calvin, "Effect of Age on the Discriminative Learning of Color & Brightness by Children, The American Journal of Psychology, Meresttal the University of Texas, December (1958), pp. 766 - 767.

วิธีดำเนินการใช้ประชากร 120 คน จากชั้นประถมศึกษา โดยแบ่งเป็น ครึ่งหนึ่งทดสอบ
 ความรู้เกี่ยวกับความแตกต่างของสีคำกับขาว และสีฟ้ากับสีเขียว โดยแยกเป็น 10 หมู่ ระบุชั้นที่
 เลือก มีชั้นอนุบาล ประถมศึกษาปีที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 2 ประถมศึกษาปีที่ 3 ประถมศึกษาปีที่ 4
 และประถมศึกษาปีที่ 5 ในแต่ละหมู่จะมีประชากรทั้งชายและหญิงเท่า ๆ กัน ในครั้งแรกให้หมู่ที่ 1
 ทดสอบเกี่ยวกับสีฟ้าและสีเขียวอ่อน โดยแบ่งครึ่งหนึ่งได้บัตรสีฟ้า และอีกครึ่งหนึ่งได้บัตรสีเขียว
 ส่วนที่เหลืออีกก็ทดสอบเช่นเดียวกัน แต่ใช้สีคำกับสีขาว

ผลการวิจัย จากผลการวิจัยที่แสดงมัยฐานการทดลองหลัก เกณฑ์และจำนวนเปอร์เซ็นต์
 ของประชากรที่เลือกบัตรสีต่าง ๆ ปรากฏว่า ในเด็กแต่ละชั้นไม่มีความแตกต่างกันในการเลือกสี
 ภาพสีได้รับความสนใจสูงสุดถึงร้อยละ 75 ภาพ ขาวดำ ได้รับความสนใจสูงสุดร้อยละ 58

สรุปผลการวิจัยปรากฏว่า สีนั้นได้รับความสนใจจากประชากรทุกระดับชั้นมากกว่าสีขาวคำ
 เมื่อหาความมีนัยสำคัญจากประชากรในแต่ละชั้นแสดงว่า ไม่มีความแตกต่างกันในการเลือกสี

Travers¹ ได้ศึกษางานวิจัยของผู้อื่นในหลาย ๆ ด้านแล้วสรุปลักษณะภาพประกอบ
 หนังสือสำหรับเด็กเล็ก ในสาระสำคัญควรจะเป็นดังนี้ คือ ควรจะเป็นแบบเหมือนจริง มีลักษณะ
 ง่าย ๆ ไม่มีรายละเอียดซับซ้อน และมีคุณภาพสูง คือต้องเป็นภาพแบบมีชีวิตชีวา มีลักษณะเคลื่อนไหว
 ไหวเบี่ยงง่าย ๆ

การวิจัยและการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้ (Perception)

ในต่างประเทศได้มีผู้ทำวิจัยและศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการ การรับรู้ ในเรื่อง
 เกี่ยวกับภาพว่า เด็กแต่ละวัยมีพัฒนาการการรับรู้อย่างไร และมีการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการการรับรู้
 ในเรื่องที่เกี่ยวข้องของอื่น ๆ อีกหลายประการ เช่น

1

Robert M.W. Travers, "The Design of Pictures for Teaching
 Children in Elementary School," A.V. Communication Review, 18:1
 (Spring, 1970), pp. 47 - 63.

Ames¹ และผู้ร่วมงานได้ศึกษาพัฒนาการทางทักษะ เกี่ยวกับการรับรู้ในการดูภาพ
ของเด็ก เมื่อ ค.ศ. 1953 ผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสังเกตเด็กอายุ 2 ถึง 10 ปี โดยใช้
ข้อทดสอบ Rorschach ให้เด็กทำ การศึกษาครั้งนี้พบว่าเด็กเล็กจะดูภาพในส่วนที่เป็นราย
ละเอียดเป็นส่วน ๆ ยังไม่สามารถที่จะดูภาพเป็นส่วนรวมได้ เด็กที่ดูภาพเป็นส่วนรวมได้ส่วนใหญ่
เป็นเด็กโต อายุประมาณ 9 - 10 ปี

Elkind² และผู้ร่วมงานได้ค้นคว้าศึกษาทำนองเดียวกับ Ames ใน ค.ศ.
1964 ได้ใช้ภาพที่สร้างขึ้นเพื่อการทดสอบ 3 แบบ คือ แบบที่ 1 ไข่มุกต่าง ๆ จัดให้เป็นรูปปลา
แบบที่ 2 ไข่มุกไม้ต่าง ๆ จัดเป็นรูปคน และแบบที่ 3 ไข่มุกยี่ราฟ 2 ตัว หันหน้าเข้าหากันให้มีช่อง
ว่างระหว่างหน้าของยี่ราฟทั้ง 2 ตัวนี้เป็นรูปหัวใจ นำภาพทั้ง 3 นี้ไปให้เด็กอายุ 4 ถึง 9 ปีดู
แล้วให้เด็กตอบคำถามว่าเป็นภาพอะไร จากการทดลองศึกษานี้ปรากฏว่า การรับรู้ของเด็กที่มี
อายุต่ำสุดในกลุ่มนี้ พิจารณาภาพในส่วนเล็กย่อยเป็นส่วน ๆ มากกว่าดูรูปได้เป็นส่วนรวม สำหรับ
เด็กอายุสูงสุดในกลุ่ม 9 ปีนั้น สามารถพิจารณาส่วนย่อยรายละเอียดของภาพที่เป็นส่วน ๆ มา
สัมพันธ์กันเป็นส่วนรวมได้

Miller³ ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ของเด็กใน ค.ศ. 1935 โดยทดลองกับเด็ก
เกรด 3 จำนวน 100 คน ให้ดูภาพ 6 ภาพ เป็นภาพที่คัดมาจากหนังสือแบบเรียนในเกรด 3
เนื้อหาของภาพมีส่วนที่เป็นองค์ประกอบรายละเอียดแยกกันมากกว่าที่จะมีลักษณะรวม ผลการวิจัย
ปรากฏว่า เด็กสามารถเข้าใจลักษณะสำคัญของส่วนต่าง ๆ ของภาพที่จะทำให้เข้าใจภาพได้ว่าเป็น

¹ Loc. cit.

² Loc. cit.

³ William A. Miller, "Reading With and Without Pictures,"

ภาพอะไร เพียง 19.5 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ถ้าครูกระตุ้นแนะนำให้เด็กตั้งใจ สนใจในรายละเอียดของประกอบต่าง ๆ ของภาพ โดยใช้ภาพที่เด็กยังไม่เคยดูมาก่อนแล้วพบว่า เด็กสามารถเห็นองค์ประกอบของภาพที่มีลักษณะ เป็นกฎเข้าใจความหมายของภาพ เด็กแต่ละวัยแตกต่างกันอย่างไร ในการวิจัยครั้งนี้ได้ผลไม่เป็นที่พอใจ เพราะตัวอย่างปรีชาที่จัดทำขึ้นจำนวนน้อยเกินไป

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเด็กระดับประถมศึกษาตอนต้นยังมีปัญหาช้อยยากในการรับรู้และความเข้าใจการสัมพันธ์องค์ประกอบส่วนย่อย ๆ ของภาพ ซึ่งก็หมายความว่าเด็กเล็กยังไม่สามารถเข้าใจองค์ประกอบของภาพที่มีลักษณะแบบเคลื่อนไหวนั่นเอง

Travers¹ ได้ทำวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับการรับรู้ในการดูภาพของเด็กใน ค.ศ. 1969 ผู้วิจัยได้ใช้ภาพให้เด็กดูในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ประมาณ $\frac{1}{4}$ วินาที แล้วให้เด็กตอบว่าเห็นภาพอะไร แล้วให้เด็กดูภาพเดิมนี้อีกแล้วถามว่าเด็กเห็นภาพอะไร ทำซ้ำ ๆ กันเช่นนี้คนละ 10 ครั้ง ใช้ประชากรที่เป็นเด็กแรกเรียน อายุเฉลี่ย 4 ปี กลุ่มหนึ่ง และเด็กประถมศึกษาปีที่ 6 อายุเฉลี่ย 12 ปี อีกกลุ่มหนึ่ง จากผลการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏว่าเด็กเล็กตอบคำถามสิ่งที่เด็กพบเห็นทั้ง 10 ครั้ง ซ้ำ ๆ กันทุกครั้งเหมือนกัน ตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึง 10 ในส่วนใดส่วนหนึ่งของภาพเท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่าเด็กเล็กยังไม่สามารถเข้าใจในส่วนประกอบอื่น ๆ ของภาพที่จะมองเห็นเป็นรูปร่าง ส่วนรวมของภาพนั้น ๆ ได้ และพบว่าเด็กเล็กดูภาพที่มีลักษณะเคลื่อนไหวได้เพียงไม่กี่คน ผู้วิจัยเห็นว่า อาจจะเป็นเพราะความจำกัดของการรับรู้ของเด็กซึ่งผู้วิจัยได้ให้ดูภาพในระยะเวลาสั้นเกินไป สำหรับความสามารถของเด็กเล็ก จึงมีผลทำให้เด็กไม่สามารถมองเห็นหรือเข้าใจในลักษณะการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังให้ความเห็นว่า จากการวิจัยครั้งนี้ ในเรื่องเกี่ยวกับสีนี้ สีมืดช่วยทำให้เด็กมองเห็นภาพที่มีลักษณะแบบเคลื่อนไหวได้ ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า สำหรับภาพในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นควรจะเป็นภาพง่าย ๆ เด็กจะมีความสามารถในการรับรู้ในภาพที่มีลักษณะการเคลื่อนไหวได้ เมื่อมีระดับอายุประมาณชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4

¹ Travers, op. cit., pp. 47 - 63.

Sarah Lou Hammond ¹ ได้ให้ความเห็นเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับสายตาของเด็กเล็กไว้ดังนี้คือ เด็กเล็กมักจะมีสายตาวาวและจะคอย ๆ ปรับสายตาให้มีจุดชัดขึ้น เด็กเล็กมักจะมองเห็นวัตถุสิ่งของไกล ๆ ได้ชัดเจน แต่เมื่อนำเข้ามาใกล้ของสิ่งนั้นจะพบว่าเด็กสามารถมองภาพในหนังสือที่วางบนโต๊ะได้ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามเด็กก็ไม่สามารถมองเห็นหนังสือตัวเล็ก ๆ ในภาพได้ชัดเจนนัก

การที่เด็กสามารถสังเกตเห็นความเหมือนและความแตกต่าง ตลอดจนสามารถเปรียบเทียบสิ่งที่เขาคู่กันได้นั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมทางสายตาของเด็ก การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ในการหัดใช้สายตาและสามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ได้นั้นมีกิจกรรมที่ทำได้มากมาย กิจกรรมเหล่านี้อาจจะทำได้เป็นประจำ ในขณะเล่นหรือเรียน อาจจะฝึกสายตาได้โดยใช้เครื่องมือ อุปกรณ์และหนังสือต่าง ๆ ดังนี้ คือ

การชี้ให้เห็นข้อแตกต่างของสีทำได้โดย

1. ให้เลือกสีเพื่อการระบายภาพ
2. ให้เลือกกระดาษสีเพื่อตัดและฉีก
3. ให้มีการพูดเกี่ยวกับสีของสิ่งของต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า เป็นต้น

การจำทางสายตาอาจทำได้โดยกิจกรรมการเล่น เช่น เล่นซ่อนหาด้วยการจัดนักเรียนเป็นกลุ่มแล้วในขณะที่นักเรียนทุกคนหลับตา ครูให้นักเรียนคนหนึ่งออกไปจากกลุ่ม พอเด็กลืมตาให้เด็กนี้ทราบดีว่า ใครที่หายไป หรืออาจจะชี้ให้เด็กมองดูสิ่งของต่าง ๆ ในการประกอบอาหารว่า ขาคืออะไรบ้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างสายตากับมือ อาจจะฝึกได้โดยให้เล่นรูปต่อและงานไม่ง่าย ๆ

---

¹ Sarah Lou Hammond, Ruth J. Dora Sikes Skipper and Ralph L. Witherspoon, Good School for Young Children (New York: Macmillan, 1963), p. 246.

เพื่อฝึกการใช้สายตาสำหรับเด็กในระยะนี้ ครูควรให้เด็กหัดกวาดสายตาโดยการดูภาพจากซ้ายมาขวา จากขวามาซ้าย จากข้างบนมาข้างล่าง จากข้างล่างไปข้างบน

Gesell ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางสายตาของเด็กว่าสำหรับเด็กวัย 5 ปี อาจมีปัญหาในการปรับสายตาให้เข้ากับระยะคนค่า รวมทั้งการคัดลึนใจต่าง ๆ จากไกลมาใกล้ หรือจากใกล้ไปไกล¹

Spaulding ได้ทำวิจัยความเข้าใจภาพประกอบจุดสูตรของชาวเม็กซิโก โดยตัดภาพจากจุดสูตร 252 ภาพ เป็นภาพลายเส้นวาดเหมือนจริง ภาพพิมพ์วู้ดคัท และภาพแบบสไตไลซ์นำไปสอบถามชาวคอสตาริกา และชาวเม็กซิโกที่มีการศึกษานอญใหญ่ภาพและสัมพันธ์เป็นรายบุคคล ให้กลุ่มตัวอย่างบอกว่าตนเห็นอะไรในภาพนั้น ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ประสมการณั้เดิมของผู้มีผลต่อการแปลความหมายของภาพเป็นอันมาก
2. การพิจารณาคัดลึนคุณค่าของภาพขึ้นอยู่กับประสมการณั้ของผู้
3. ผู้เข้าใจและพิจารณาภาพในส่วนที่เป็นรายละเอียดเป็นส่วน ๆ และเข้าใจเฉพาะบางอย่างเท่านั้น ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ
4. ถ้าสีในภาพนั้นเหมือนจริง ผู้จะเข้าใจเนื้อหาของภาพถูกต้องขึ้น แต่ถ้าสีผิดไปจากความจริง ผู้มักเข้าใจผิด

การที่ผู้พิจารณารายละเอียดเป็นส่วน ๆ ไม่เข้าใจความหมายของภาพหนึ่งนี้อาจเป็นเพราะว่าลักษณะของภาพซึ่งเกิดจากการรับรู้ของช่างเขียนที่ใช้นั้นแตกต่างกับการรับรู้ของผู้²

¹ A. Gesell, Frances Jlg, and G.E. Bullis, Vision It's Development in Infant, and Child. (New York: Paul V. Hoeber, 1948) p. 289.

² Spaulding Seth, "Communication Potential of Pictorial Illustration," Audio - Visual Communication Review, 4(1960),31.

John E. French ได้วิจัยเกี่ยวกับลักษณะของภาพโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบว่า เด็กชอบภาพที่มีลักษณะซับซ้อน หรือภาพที่มีลักษณะง่าย ๆ และภาพที่เด็กชอบนั้นมีลักษณะเหมือนกับภาพที่ใหญ่ชอบหรือไม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ ครูโรงเรียน, ชั้นประถมศึกษา 88 คน นักเรียนเกรด 1 อายุ 6 ปี จากโรงเรียน 6 แห่ง จำนวน 142 คน และนักเรียนระดับอนุบาลและชั้นประถมศึกษาต่าง ๆ จำนวน 544 คน ให้กลุ่มตัวอย่างดูภาพที่ละคู่ รวม 13 คู่ ภาพแต่ละคู่มีลักษณะซับซ้อนภาพหนึ่ง และอีกภาพหนึ่งมีลักษณะง่าย ๆ ให้กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนบอกว่าตนชอบแบบใด

จากการวิจัยพบว่า ครูส่วนมาก (89 %) ชอบรูปภาพที่มีลักษณะละเอียดซับซ้อน ตรงกันข้ามกับนักเรียนเกรดคน ๆ ซึ่งส่วนมาก (83 %) ชอบรูปแบบง่าย ๆ ส่วนนักเรียนเกรด 5 มีแนวโน้มชอบภาพที่มีลักษณะละเอียดซับซ้อนคล้ายกับครู เด็กหญิงมีแนวโน้มชอบภาพง่าย ๆ มากกว่าเด็กชายในทุกระดับอายุ และเด็กที่มีฐานะ วัฒนธรรมต่างกันก็เลือกภาพลักษณะเดียวกัน

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เด็กยังมีอายุน้อยจึงเลือกภาพลักษณะง่าย ๆ มากกว่าเด็กที่มีอายุสูงขึ้น เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าการรับรู้ของเด็กจะเริ่มจากรูปง่าย ๆ แล้วย่อย ๆ สลับซับซ้อนภายหลัง และเด็กจะพิจารณาส่วนละเอียดหรือรู้จักการจัดภาพที่มีความสัมพันธ์กับความรู้อย่างเข้าใจของเด็กตามวัยด้วย¹

การวิจัยและการศึกษาคนควาเกี่ยวกับการฟัง

ทฤษฎีและหลักในการสอนฟัง

ในจำนวนทักษะทางภาษาทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียนนั้น การฟังและ

¹John E. French, "Children Preferences for Pictures of Pictorial Pattern," The Elementary School Journal, 53(1960), pp. 90-95.

การพูดเป็นทักษะที่มนุษย์ใช้สื่อความหมายในชีวิตประจำวันมากกว่าการอ่านและการเขียน จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ต้นจนจนถึงเขานอน การดำเนินชีวิตของมนุษย์เราไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การประกอบอาชีพ การติดต่อกับบุคคลอื่น หรือแม้แต่การพักผ่อนหย่อนใจก็ตาม จะผูกพันอยู่กับการฟังและการพูดเป็นส่วน ใหญ่ ถึงแม้จะมีการอ่านและการเขียนบ้างก็เป็นส่วนน้อย สมบูรณ์ พรหมเทพ อ้างถึงการวิจัย ค้นคว้าการใช้ทักษะทั้ง 4 ดังกล่าว ในชีวิตประจำวันของเรังกิน (Rankin) ว่า ในวันหนึ่ง มนุษย์ใช้ทักษะฟัง 45 % ใช้ทักษะพูด 30 % ใช้ทักษะอ่าน 16 % และใช้ทักษะเขียน 9 % จากผลการค้นคว้านี้แสดงว่าในวันหนึ่ง ๆ มนุษย์ใช้เวลาไปในการฟังมากที่สุด การฟังจึงเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์

การฟัง

การฟัง หมายถึงการค้นคว้าหาความหมายที่แท้จริงจากผู้พูดซึ่งมีความหมายกว้างกว่าการได้ยิน เพราะมนุษย์อาจได้ยินเสียงต่าง ๆ โดยไม่ได้ตั้งใจก็ได้ แต่การฟังเป็นการได้ยินที่เกิดขึ้น จากความตั้งใจที่จะค้นหาความหมายจากเสียงที่ได้ยิน การฟังจึงรวมการได้ยินเข้ากับความตั้งใจ การฟังที่ดีมีประโยชน์อย่างยิ่งในการสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องกัน และด้วยเหตุที่การฟัง เป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นยิ่ง จึงควรที่มนุษย์จะไฝ่ฝึกฝนให้ดีขึ้นในตนและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายในการสอนฟัง

ในการสอนฟังนั้นย่อมมุ่งที่จะส่งเสริมให้เด็กได้รับทักษะในสถานต่าง ๆ ดังนี้

1. การตั้งใจ
2. ความสามารถในการจับใจความ ฟังอย่างใดเรื่องใดราว จับใจความสำคัญ ได้ สรุปได้

¹ สมบูรณ์ พรหมเทพ, โน้ตประกอบการสอนวิชาภาษาศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

3. ความสามารถในการคัดแปลงเรื่องจากที่ฟัง เพื่อนำไปใช้มิใช่เพียงแต่ฟังแล้วจำได้ แต่ฟังแล้วยังสามารถรวบรวมเรื่องราวเพื่อให้เป็นหมวดหมู่ใหม่ได้อย่างถูกต้อง
4. ความสามารถในการฟังอย่างใช้วิจารณญาณ ฟังโดยคิด ไตร่ตรอง เรื่องที่ฟังว่าถูกต้องน่าเชื่อถือเพียงใด
5. มรรยาทในการฟัง นอกจากตั้งใจฟังแล้วยังแสดงว่าสนใจและเอาใจใส่ตลอดจนการซักถามและโต้ตอบ
6. เสริมสร้างความสนใจ เมื่อได้ฟังแล้วยังก่อให้เกิดนิสัยอยากรู้ อยากเห็น รักการค้นคว้าในเรื่องนั้นต่อไป
7. เสริมสร้างรสนิยมในการฟัง รู้จักเลือกฟังในสิ่งที่มีประโยชน์¹

ประเภทของการฟัง

1. การฟังคำอธิบายและคำสั่ง ในชีวิตประจำวันมนุษย์มักใช้เวลาส่วนใหญ่ไปในการฟังคำอธิบายและคำสั่ง เช่น นักเรียนฟังคำอธิบายเกี่ยวกับการเรียนจากครู การบรรยายลักษณะสิ่งของ สถานที่และทิศทาง การรับฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา เป็นต้น การฟังคำอธิบายและคำสั่งจึงมีความจำเป็นซึ่งควรจะได้รับฝึกฝนเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การฝึกอาจทำได้โดยออกคำสั่งหรือให้คำอธิบายเพียงครั้งเดียว และถ้าจะต้องมีการทบทวนคำสั่ง ผู้ฟังควร เป็นผู้ทวนคำสั่งนั้น ในการฝึกผู้ฝึกจะห่วงใยว่า ผู้ฟังกำลังตั้งใจฟัง คำสั่งหรือคำอธิบายต้องชัดเจน ไม่สลับซับซ้อน ผู้ฝึกจะต้องเอาใจใส่สิ่งที่คนสั่งหรืออธิบายอย่างแท้จริง และควรใช้คุณศัพท์เปรียบเทียบเพื่อให้เห็นภาพพจน์

2. การฟังเพื่อส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เป็นทักษะที่สูงสุดในกระบวนการฟังทุกประเภท การฟังแบบนี้ผู้ฟังจะต้องรู้จักใช้ความคิดคำนึงของตนเอง แสดงความ

¹ สมบูรณ์ มรรยาท, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

รู้สึกหรือสร้างสรรค์บางสิ่งบางอย่างขึ้นจากคำเสนอแนะของผู้พูด กิจกรรมที่จะช่วยผู้ฟังในด้านความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ การให้วาทภาพในระหว่างที่ฟังนิทาน การอ่านทำนองเสนาะ หรือฟังบทเพลงจากวรรณคดี หรือให้ผู้ฟังใช้จินตนาการบางอย่าง เช่น เมล็ดกลีเซอีน ให้เป็นตัวละครหรือทำเป็นสิ่งของตามที่ผู้ฟังคำบรรยายลักษณะของสิ่งนั้น

3. การฟังเพื่อรายงานต่อผู้อื่น ผู้ฟังที่มีความสามารถจะต้องมีทักษะในการฟังเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีผู้เล่าให้ฟังเพื่อนำไปเล่าให้ผู้อื่นฟังอีกต่อหนึ่ง ทักษะในการฟังเพื่อเล่าคือมีความสำคัญจำเป็นมากในการสนทนา การเล่นเกม การรายงานข่าว รายงานอุบัติเหตุ การให้การในศาล และการเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง ทั้งนี้เพราะมักปรากฏอยู่เสมอว่า ผู้ฟังมักจะถ่ายทอดข้อความหรือเรื่องราวที่ผู้ฟังมาฝึกแยกไปจากเรื่องเดิม ซึ่งแสดงว่ายังขาดทักษะในการฟังเพื่อรายงานต่อผู้อื่น วิธีฝึกฟังแบบนี้อาจกระทำได้โดยให้เล่นเกมเสี่ยงกระดานหรือเกมส่งข่าว ให้เล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ หรือนิทาน หลังจากฟังผู้อื่นเล่า แล้วพิจารณาว่าได้เนื้อหาสาระเหมือนเรื่องเดิมหรือไม่

4. การฟังเพื่อการเรียนรู้ การฟังประเภทนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ฟังในการที่จะจับใจความสำคัญ และคัดส่วนที่ไม่สำคัญออกไป การฟังประเภทนี้ผู้ฟังควรจะได้ศึกษาหาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนั้น เช่น อ่านหนังสือ คู่มือที่มาก่อน นอกจากนี้ในขณะนั้นควรตั้งคำถามในใจเพื่อช่วยความจำว่า ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ทราบสาระสำคัญของสิ่งที่ฟังและควรจดบันทึกเพื่อช่วยความจำด้วย

5. การฟังเพื่อวิเคราะห์ ปัจจุบันความเจริญด้านสื่อมวลชนรุดหน้ามาก ข้อความหรือข่าวสารที่ผ่านทางสื่อมวลชน ผู้ฟังจะต้องฟังอย่างใช้วิจารณญาณมากขึ้น การฟังเพื่อการวิเคราะห์จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องปฏิบัติอยู่เสมอในการวิเคราะห์เรื่องราวใด ๆ ผู้ฟังจะต้องมีใจเป็นกลาง ไม่มีอคติต่อผู้พูด ความสามารถในการวิเคราะห์นั้นขึ้นอยู่กับวัย ความรู้ วุฒิภาวะ และประสบการณ์ของผู้วิเคราะห์ เรื่องที่ผู้ฟังจะต้องฟังเพื่อการวิเคราะห์ ได้แก่ ข้อความโฆษณาเชิญชวนบทวิจารณ์เหตุการณ์ หรือวิจารณ์ข่าว การอภิปราย ปาฐกถา หรือ การโต้วาที เป็นต้น

6. การฟังการสนทนา ทักษะด้านการฟังสนทนาเป็นทักษะที่จำเป็นยิ่งที่จะต้องใช้ในการสมาคมอยู่ตลอดเวลา ในการฟังการสนทนา ผู้ฟังจะต้องให้ความสนใจพูดอย่างจริงจัง ไม่พูดออกแทรก พยายามชักนำให้คนที่เขายอมพูด ได้พูดโดยตั้งคำถามนำ ไม่ฟังเพื่อจับผิดและเมื่อการสนทนารุนแรงผู้ฟังควรดึงการสนทนาไปในทางที่จะหยุดยั้งความรุนแรงนั้น¹

การฝึกทักษะฟัง

เมืองทอง แชนมณี กล่าวถึงการฟังว่า เป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนได้และสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นตามลำดับโดยอาศัยเวลา ความอดทน การฝึกฝนและการสังเกตแล้วปรับปรุงแก้ไขด้วยตนเอง² การฝึกให้โดยลึกลับจะต้องฝึกจากง่ายไปหายากตามวิธีของ เพนฟิลด์ (Penfield) และมาราสคูโอโล (Marascuilo)³ ดังนี้

1. ให้ฟังข้อความซึ่งแปลก คือ ออกเสียงง่าย ไม่มีความหมาย แล้วให้ช่วยกันหาความหมายให้คำเหล่านั้น
2. ให้ฟังแล้วตอบว่าเกิดความรู้สึกและอารมณ์อย่างไร
3. ให้ฟังข้อความสั้น ๆ แล้วสามารถบอกใจความสำคัญจากเรื่องที่ฟังได้

¹ หน่วยงานนิเทศกรณีสามัญศึกษา, เทคนิคการพูดและการฟัง (พิมพ์ครั้งที่ 2, นครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี: โรงพิมพ์สุริยาศา สากพรวาร, 2515), หน้า 70.

² เมืองทอง แชนมณี, "ศิลปะการฟัง," เอกสารประกอบการศึกษาหน่วยแพทยศาสตรศึกษา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516, หน้า 3 (อัครำเนา).

³ D.A. Penfield and Marascuilo, "Learning to Listen: An Experimental Study," Educational Research, (14 June, 1972), pp. 220 - 224.

4. ให้ฟังข้อความแล้วลำดับชั้น ของความคิดด้วยการ เรียงประโยคให้เป็นไปตามลำดับ
5. ให้ฟังข้อความ 2 – 5 ประโยค แล้วให้หาประโยคซึ่งเป็นใจความสำคัญ
6. ให้ฟังข้อความซึ่งมีหลายความคิด เป็นข้อความที่ไม่ได้สรุปและไม่สมบูรณ์ แล้วให้เลือกว่าควรนำความคิดใดมากกล่าวในอันดับแรก
7. ให้ฟังแล้วจำแนกไวยากรณ์ที่มีจุดมุ่งหมายอย่างไร
8. ให้ฟังข้อความที่มีลักษณะจริงจัง แล้วให้อธิบายให้ชัดเจนฟังว่าผู้พูดมุ่งหวังสิ่งใด
9. ให้ฟังความหมายของคำศัพท์แล้วจึงให้ฟังข้อความสำคัญแล้วให้สรุปความคิดทั้งหมด
10. ให้ฟังข้อความที่นำถ้อยแล้วให้หาข้อความซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น
11. ให้ฟังข้อความที่ลำดับความคิดไว้สับสนแล้วให้บอกความคิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น

กิตติยวดี บุญซื่อ กล่าวถึงการฝึกให้เด็กรู้จักฟังว่า

การฝึกให้เด็กรู้จักฟังจึงจะต้องมีความรอบคอบและประณีตเพื่อให้เขาได้ประโยชน์อย่างแท้จริง ครูอาจจะช่วยได้โดย

1. จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้สบายและเป็นกันเอง สงบแต่ไม่ใช่เงียบจนน่าอึดอัด ผู้พูดมีความสบายใจและไว้วางใจผู้ฟัง
2. แนะนำให้นักเรียนเข้าใจบรรยากาศในการฟัง ให้เกียรติผู้พูดด้วยการแสดงความสนใจ ไม่ทำเสียงรบกวนหรือแสดงกิริยาอาการที่ทำให้ผู้พูดเกิดความประหม่าหรือไม่สบายใจ
3. จัดที่เป็นพิเศษสำหรับผู้พูด เช่น มีที่ยืนโดยเฉพาะถ้าเป็นการพูดเดี่ยว หรือจัดเป็นโต๊ะหมู่ โต๊ะครึ่งวงกลม หรือแบ่งฟากผู้พูด แล้วแต่วัตถุประสงค์ของการพูดนั้น ๆ
4. ย้ำให้เด็กเข้าใจว่า การฟังเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่ง และเป็นภาระเพิ่มพูนประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้ตัวเอง โดยอิงจากประสบการณ์เก่าที่เคยมีมาแล้ว เป็นการเสริมสร้างความรู้ให้ขยายออกไป
5. หากทางทวนหรือสำรวจความเข้าใจของนักเรียนหลังการฟัง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขในกรณีที่เขาใจผิดและ เสริมย้ำให้ชัดเจนขึ้นในกรณีที่ยังรางเลือน พวกที่เขาใจแจ่มแจ้งและถูกต้องแล้วก็ให้ลองนำไปประยุกต์ใช้

กิจกรรมที่ครูอาจทำได้

1. ให้ฟังเสียงของวัสดุต่าง ๆ และจับให้ได้ว่าเป็นเสียงของอะไร
2. ให้ฟังจังหวะต่าง ๆ แลว เคาะสามิใหญ่ หรือ เลือกจังหวะเพลงง่าย ๆ ให้เด็กทายว่า เป็นเพลงอะไร
3. ให้ฟังคำสั่งแล้วปฏิบัติคาบิให้ถูกคอง นักเรียนอาจจะผลัดกันออกคำสั่งได้
4. ให้ฟังบทประพันธ์หลาย ๆ แบบ รวมทั้งเพลงหรือบทละครแล้วทดสอบความเข้าใจ หรือ จินตนาการด้วยการให้สร้างภาพประกอบหรือบรรยายใหม่ควมภาษาของตนเอง
5. ให้ฟังโดยหาเหตุผลมาคักสินว่า ขอความที่ไคยนั้นเป็นไปไคยเพียงไร เช่น คนหูหนวก ไปฟังคนคูริที่สังคีตศาลา หรือชายที่การวิ่งไล่จับมูรายไคสำเร็จ เป็นคน
6. ให้ฟังเสียงของตัวเอง เพื่อสำรวจชอบพรองและหาทางปรับปรองแก้ไข
7. จัดเกมสต่าง ๆ ที่จะเป็นการ เนนและฝึกทักษะการฟังโดยเฉพา¹

ในการฝึกทักษะฟังสำหรับเด็ก รัชนี้ วัชรินทร์เสวี ไคประมวลกิจกรรมไว้ดังต่อไปนี้

กิจกรรม "การเลมทายเสียง" ฝึกการฟังและจำแนกเสียงที่ไคยัน

ครูให้นักเรียนทุกคนปิดตา (หรือหันหลัง) ครูทำเสียง เช่น ชยี้กระคาบ เคาะไคะ

เขียนกระคานคำ คมมือ และอื่น ๆ ให้เด็กคนไคคนหนึ่งทายว่าเป็นเสียงอะไร (เกิดจากเสียงอะไร)

เมื่อเด็กทายถูกก็ให้เป็นผู้ทำเสียงให้เกิดขึ้น เพื่อทายนักเรียนคนอื่น ๆ ถอไป

กิจกรรม "ฉันเป็นอะไร" ฝึกทักษะการฟังเสียงเหมื่อนและวางกัน

ครูเลียนเสียงสัตว์ประเภทหนึ่งขึ้น แล้วให้นักเรียนทาย หากทายถูกก็ให้นักเรียนทำเสียง

เสียงสัตว์อื่น ๆ ทายเพื่อนคนอื่น ๆ ถอไป ครูอาจให้นักเรียนแต่ละแควเป็นสัตว์แต่ละประเภท

ลองส่งเสียงร้องสลับกันไปมา หรือให้ร้องเป็นจังหวะแล้วแควจะเห็นสมควร โดยเริ่มคั้นชาแล้วเร็ว

ขึ้นตามลำดับ สัตว์ที่ควรกำหนดให้ไคแก่ กบ เขียด ลิง กู๊ก แล หมา แมว หมู ไค

เป็ด หาน

¹ สุมิทร คุณานุกร, หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ (พิมพ์บริษัท

สารมวลชน จำกัด, 2520), หน้า 83 - 84.

กิจกรรม "เสียงทอง" ฝึกทักษะการฟังจับใจความ

ครูแบ่งเด็กออกเป็น 2 ฝ่าย ให้ยืนเข้าแถวอยู่คนละมุมห้อง ให้ฝ่ายแรกพูดประโยคก่อน คนแรกจะวงฝ่ายหลังพูดทวนประโยคที่ถูกตอง เมื่อพูดถูกตองแล้วก็ให้โอกาสพูดประโยคใหม่ ให้คนที่ 2 ของฝ่ายแรกทวนคำแล้วพูดประโยค ผัดเปลี่ยนเวียนกันไป หากฝ่ายใดที่มีคนใดคนหนึ่งพูดทวนประโยคไม่ถูก ก็ให้ช่วยแก้ไขให้ถูกต้อง แต่ถือว่าเป็นการหักคะแนน จะมีการตัดสินจึงถือว่า ฝ่ายที่พูดทวนประโยคได้มากกว่าเป็นฝ่ายชนะ

กิจกรรม "อะไรเอ๋ย" ฝึกการฟังให้เกิดจินตภาพ

ครูหรือนักเรียนทายปริศนาอะไรเอ๋ย เช่น ฉันเป็นสัตว์อย่างหนึ่งชอบห้อยโหนอยู่บนต้นไม้ ทุกชนิด ฉันร้องเจี๊ยก ๆ ฉันคืออะไร (ลิง) ฉันเป็นสิ่งของอย่างหนึ่งในห้องเรียน ใคร ๆ ก็ชอบหยิบอ่าน ฉันคืออะไร (หนังสือ)

กิจกรรม "การแต่งประกอบนิทาน" ฝึกการฟังจับใจความ

ครูเล่านิทานสั้น ๆ ขึ้นเรื่องหนึ่งแล้วให้นักเรียนทำท่าทางประกอบเรื่องสมมุติ "มีชายสามคนเป็นชาวป่า เขาเข้าป่าล่าสัตว์ เขาออกเดินทางกันแต่เขา พบต้นไม้ลมขวางทาง ทุกคนเป็นชาวคนไม้นั้น (นักเรียนที่เป็นสัตว์ป่าแสดงท่าทาง นักเรียนที่อยู่ในชั้นทำเสียงประกอบเสียงสัตว์ป่า เสียงลมพัดใบไม้ไหว เสียงน้ำตก) เขามาพบลำธารก็คิดว่าจะทำอย่างไร (ผู้แสดงก็ปรึกษาหารือกันเหมือนกับประสบเหตุการณ์จริง ๆ) คนหนึ่งเดินหยั่งน้ำในลำธาร น้ำขึ้นเดินทองขามน้ำก็ไหล เขาเห็นคนคนไม้นั้น มีนกแก้ว นกเขา (ทำเสียง) เขายังไม่ยิงเพราะเห็นมันสวยงามดี เดินต่อไป ไปพบไก่อ่า (ไกขัน) พบลิง (ทำเสียง) พวกเขาก็ไม่ยิง ฯลฯ จากการแสดงท่าทางประกอบนิทานและทำเสียงประกอบเรื่องในนิทานจะช่วยให้นักเรียนจำเรื่องราว เหตุผล และสนุกสนานไปค่าย เพราะได้มีส่วนร่วมในการเล่านิทานนั้น ๆ

กิจกรรม "นายสั่งงาน" ฝึกทักษะการฟังให้สัมพันธ์กับการเขียน

ครูแจกกระดาษให้แก่นักเรียนทุกคน คนละแผ่น ให้นักเรียนเตรียมดินสอและไม้บรรทัด แล้วออกคำสั่งให้นักเรียนลงมือกระทำตามคำสั่งทีละ 2 - 3 คำสั่ง เช่น ให้นักเรียน

"ชี้กเส้นกั้นหน้ากระดาน" "เขียนเลขอารบิก 1 – 5" ครูอาจทวนคำสั่งหลังจากนักเรียนใกล้จะเสร็จอีกครึ่งหนึ่ง แล้วลองตรวจสอบดู เพื่อให้รู้ว่านักเรียนลอกใบมีปฏิทินคำถามคำสั่งที่ละ 2 – 3 คำสั่งหรือไม่ การลอกคำสั่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสม¹

กิจกรรมการฝึกทักษะฟังคังไคยกตัวอย่างมานี้ ผู้ฝึกอาจดัดแปลง ปรับปรุง หรือคิดขึ้นใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับการฝึกทักษะฟังแต่ละครั้งก็ย่อมทำได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

¹ รัชณี วัชรินทร์เสวี, ประมวลกิจกรรมเสริมทักษะวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาตอนต้น
หน้า 1, 3, 9, 11, 16 (อัครสำเนา).